

ОҚЫТУДЫҢ ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕРІНІҢ ШЕТТІЛДІК БІЛІМ БЕРУДЕГІ МҮМКІНДІКТЕРІ

Саматқызы М.¹, Ұзақбаева С.А.²

¹магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы, Қазақстан,
e-mail: samatkyzy.madina@mail.ru

²п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ, Алматы,
Қазақстан, e-mail: sahipzhamal.a@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада оқытудың интерактивті әдісінің анықтамасы беріледі. Сондай-ақ, шетел тілін оқытудағы интерактивті оқыту әдістерінің мүмкіндіктері, оларды шетел тілі сабақтарында қалай қолдануға болатындығы қарастырылады және шеттілдік білім беруде қандай тәсілдерді қолдануға болатыны сипатталады.

Тірек сөздер: біліктілік, коммуникативтік біліктілік, оқытудың интерактивті әдісі, шетел тілін оқыту, оқытудың интерактивті әдістері, интерактивті тәсіл, миға шабуыл, кейс технологиясы.

Қоғамның бүгінгі заман талабына сай дамуына байланысты шетел тілін оқытудың жаңа әдістері дамуда. Оқушылардың шетел тілдік коммуникативтік біліктілігін неғұрлым тиімді қалыптастыруда шетел тілін оқытудың заманауи әдістері қажет.

Шетел тілін үйрету мәселесіне келетін болсақ, оқытудың интерактивті әдісі оқушылардың коммуникативтік біліктілігін дамытуға аса зор ықпалын қосатыны белгілі. Бұл жерде біліктілік (күзиреттілік) ұғымына тоқталатын болсақ, біліктілік белгілі сала бойынша жан-жақты хабардар білгір деген мағынаны қамти отырып, қандай да бір мәселе төңірегінде шешім шығара алады дегенді білдіреді. Біліктілікті ғылыми-теориялық негізде зерттеу жұмыстары Л.А.Петровскаяның еңбектерінен басталса, жалпы білім беру саласындағы зерттеу С.С. Кунанбаеваның еңбектерінде көрініс алады. Оқушылардың коммуникативтік біліктілігін қалыптастыру дегенде, ең алдымен олардың оқу-танымдық мәселені шешудегі біліктілігі тұруы тиіс [1].

Бүгінгі таңда мектептердегі шетел тілі мұғалімдерінің алдында "оқушылардың тіл үйренуге деген танымдық қызығушылығын арттыру, олардың оқуға деген ынта-ықыласын нығайту жолдарын іздеу" проблемасы тұр. Бұл мәселені шешудің бір мүмкіндігі – интерактивті оқыту технологиясын қолдану.

Интерактивті әдістердің мағынасын анықтайтын негізгі ұғым - "өзара әрекеттесу". Өзара әрекеттесу тікелей тұлғааралық қарым-қатынас тұрғысында қабылданады, оның ең маңызды ерекшелігі адамның "басқа рөлді қабылдауы", қарым-қатынас серіктесі немесе тобы оны қалай қабылдайтынын елестетуі, жағдайды түсінуі, өз іс-әрекеттерін жобалау қабілеті деп танылады.

Бүгінгі таңда интерактивті оқыту ұғымына берілген бірқатар анықтамалар бар. Солардың ішінде, бірқатары "интерактивті оқыту – бұл, ең алдымен, диалогтық оқыту, оның барысында тек мұғалім мен оқушы ғана емес, сонымен бірге оқушылар да өзара әрекеттеседі" деп түсінік береді және оқытудың интерактивті әдісінің бірқатар өзіндік ерекшеліктерін атап өтеді: оқу процесін

тиімді өткізуге мүмкіндік береді, яғни тәжірибе алмасумен қатар, жаңа білім қалыптастыруға ықпал етеді; әр оқушының жеке тәжірибесін барынша пайдалануға мүмкіндік береді; ситуациялық тапсырмаларды шешуге үйретеді [2]

Ғалымдардың енді бірі: "Шет тілін оқытудың кез келген сатысында білім алушылардың оқытылатын тілдің тілдік және сөйлеу нормалары жүйесін меңгеруі де, сондай-ақ олардың алған білімдерін, тиісті ақпаратты беру үшін қалыптасқан біліктері мен дағдыларын пайдалану, өз ойларын әртүрлі сөйлеу жағдайларында білдіру қабілетін дамыту да бірдей маңызды болып табылады" деп ой тұжырымдаса, кейбірі оқытудың интерактивті әдістерін қолданудың тиімділігіне, атап айтқанда тілдік қызметтің әртүрлі түрлерін оқыту үшін интерактивті тақтаны пайдалану мәселесіне тоқталады.

Шетел тілін оқыту процесінде интерактивті әдістерді қолдана отырып, олардың тиімділігін тез байқауға болады. Мектепте оқытудың интерактивті әдістерді енгізу сабақтарды қызықты етуге, өзара әрекеттесу процесінде ақпаратты жеткізуге, оқушылардың белсенділігін дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, өзара әрекеттесу бірнеше бағытта дамиды-оқушылар арасында, сонымен қатар компьютермен өзара әрекеттесу.

Сабақта оқытудың интерактивті әдістерді қолданған кезде мұғалім оқушылардың бірнеше белсенділік түрлерін қолданатындығына көз жеткізеді: физикалық, әлеуметтік және танымдық. Мысалы, сабақта оқушылар бірін бірі тынадап, пікір алмаса отырып, сұрақтарға жауап береді, тәжірибелерімен бөліседі және шешім іздейді, осылайша ұстаз-оқушы, оқушы - оқушы түрінде қарым қатынасқа түседі.

Шетел тілін үйрену процесінде дауыс беру, сауалнама жүргізіп, пікір алмасқанда немесе ситуациялық ойындарды, яғни интерактивті әдістің бір түрі кейс технологиясын қолданған кезде ауызша сөйлеу дағдыларын игеру сапасы едәуір артады. Ситуациялық ойынды қолданудың арқасында сыныптан шықпай-ақ сөйлеу жағдайларын қалыптастыруға болады. Мысалы, оқушылардың арасында рөлдерді бөлу арқылы сіз қонақ үйде, әуежайда, банкте, дүкенде және т.б. болып жатқан диалогтардан көрініс беруге болады.

Оқу-тәрбие процесінде оқытудың интерактивті әдістерін пайдалану мұғалімдерге өздерінің педагогикалық идеяларын жүзеге асыруға, оқушылардың оқуға деген ынтасын қалыптастыруға, оқушыларда өзін-өзі үйрету дағдыларының кешенін қалыптастыруға ықпалы зор.

Интерактивті оқытуда оқу әрекетін ұйымдастыруда мынадай қарым - қатынас тәсілдері қолданылады:

1. Полифония (бұл педагогикалық процеске қатысушының кез-келген мәселе бойынша жеке көзқарасының ие болуы).
2. Диалог (бұл қарым-қатынас түрі, педагог пен оқушының бірін-бірі мұқият көңіл бөліп тыңдай білуі, талқыланатын проблемалардың шешу жолдарына өз көз-қарастарын қалыптастыруда бір-біріне көмек көрсетуі).
3. Ой қызметі (бұл мұғалім мен оқушылардың белсенді ақыл-ой әрекетін ұйымдастырудан тұрады. Мұғалімнің оқушыларға дайын білімді меңгертуі емес, олардың тәуелсіз танымдық іс-әрекетін ұйымдастыру).

4. Рефлексия (бұл педагогикалық процеске қатысушылардың өзін-өзі бағалауы, өзара әрекеттесуі) [4].

Жалпы шетел тілі сабақтарында интерактивті әдісті қолдану көптеген мүмкіндік береді:

- оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады;
- оқушылардың зерттелетін тақырып саласындағы негізгі ұғымдардың тез меңгеруін жеңілдетеді;
- пәндерді өздігінен дербес меңгеруіне көмектеседі;
- қабілеттерін анықтап дамытады;
- практикалық іс-әрекетке қажетті білімді меңгеруге бағдарлайды;
- оқушыларды интеллектуалды дамытады;
- жалпы білім беру пәндерін өздігімен меңгеруге дайындайды;
- оқушылардың коммуникативтік бағытта тәжірибесін қамтамасыздандыратын бірлескен жұмыс түрлерін кеңейтеді;
- оқушылардың іс-әрекетін әртүрлері жұмыс формалары арқылы ұйымдастыруға бағыттайды.

Жоғарыда аталып өткендей оқытудың интерактивті әдістерінің шеттілдік білім берудегі мүмкіндіктерін қалай шетел тілі сабағында қолдануға болатынына тоқталайық. Интерактивті оқыту оқу әрекетін ұйымдастырудың фронтальды және кооперативті формаларын, интерактивті ойындар мен дискуссияны оқытуға ықпал ететін әдістерді қолдану арқылы жүзеге асырылады. Бұл шығармашылық тапсырмалар, шағын топтарда жұмыс істеу, жұпта жұмыс істеу, оқыту ойындары, қоғамдық ресурстарды пайдалану, кейс-технологиялар, презентациялар және тағы басқалар болуы мүмкін [3].

Оқытудың интерактивті әдістерін шеттілдік білім берудегі түрлі тәсілдерде қолдануға болады: "Эвристикалық әңгіме", "дөңгелек үстел", "пікірсайыс", "тренингтер", "пікірталас", "микро-топтардағы жұмыс", "рөлдік ойын", "ойын жаттығулары", "Жоба әдісі", "интерактивті дәріс", Кейс-әдіс (жағдайларды талдау)," ашық кеңістік "технологиясы "(Open Space) және" миға шабуыл "(шабуыл)".

Аталған тәсілдердің ішінде жиі қолданылатыны-миға шабуыл технологиясы. Миға шабуыл (brain storming) — бұл шығармашылық белсенділікті ынталандыру негізінде мәселені шешу технологиясы. Онда талқылауға қатысушылар мүмкіндігінше көп шешім беруге тырысады. Соның ішінде айтылған идеялардың жалпы санынан тәжірибеде қолдануға болатын ең ұтымды шешімдер тандалып алынады.

Миға шабуыл оқушылар мен мұғалімнің арасында шығармашылық белсенділікті ынталандыру үшін қолданылады, оқушылардың зерттелетін тақырып бойынша негізгі ұғымдарды өз бетінше меңгеруге дайындайды. Ол әр түрлі мәселелердің дәстүрлі емес шешімдерін табу үшін кеңінен қолданылады. Сондай-ақ, ол тұйық немесе проблемалық жағдайларда қолданылады.

Жоғары және негізінен мамандандырылған сыныптарда ағылшын тілі сабақтарында қолданылатын жағдайларға негізделген оқытудың ең тиімді әдістерінің бірі- кейс әдісі.

Бұл жаңа пайда болған әдіс емес, кейс техникасы өткен ғасырдың 20-жылдарының басында Гарвард бизнес мектебінде құрастырылған деп қарастырылады. Алайда, бұл әдістеменің негізі ежелгі уақытта жатыр. Алғашқы кейс техникасын пайдаланғандардың бірі Сократ болды, ол көптеген ғасырлар бұрын адамның дайын түрде алған білімнің ол үшін пайдасыз екенін, өз ойының жемісі ұзаққа баратындығын түсінді. Мыңдаған жылдар өткен соң, Сократтың туындысы болған әдісті білім берудегі ментальды өзгеріс деп қабылдап кейс әдісі деген ат береді [5].

Case (кейс), (ситуациялық тапсырма)-бұл қандай да бір практикада орын алған және шешуді талап ететін кейбір проблеманы қарастыратын ситуацияларды сипаттау. Бұл оқу аудиториясына шынайы алынған практикалық ситуацияны шешетін құрал және оған дәлелді шешім ұсынуға болады. Кейс әртүрлі формада берілуі мүмкін: баспа түріндегі кейс, мультимедиа немесе бейне/аудио түріндегі кейс. Кейстерді құруға арналған материалдарға проблемалық ситуацияларды, қызықты тарихи деректерді, әдеби көздерді жатқызуға болады [6].

Кейс-әдісінің өзіндік ерекшеліктері:

- шанайы проблемалық ситуациялардың сипаттамасы,
- проблемалық ситуациялардың шешімінің баламалығы;
- бірыңғай шешім табу бойынша ұжымдық жұмыс;
- қабылданатын шешімдерді топтық бағалау жүйесінің жұмыс істеуі.

Кейстегі рөлдердің жоғары конценциялануының арқасында бұл технология ойын әдістеріне және кейстерді проблемалық оқытуға жақын-күрделі құбылыс болғандықтан, нақты фактілер, сонымен қатар сипаттамалардың тұрақты жиынтығы болуы керек. Әрбір кейс мынандай салаларды қамтуы керек: проблемалық, даудамайлық, рөлдік оқиғалар, белсенділік, уақыт, кеңістік.

Оқушылардың міндеті — ұсынылған өмірлік жағдайды түсіну, оның сипаттамасы тек практикалық мәселені ғана емес, сонымен бірге бұрын игерілген білім кешенін жүзеге асырады, мәселені нақты тұжырымдайды және анықтайды және проблеманы шешуге негіздейтін белгілі бір іс-әрекет алгоритмін жасайды.

Кейс әдісі білім алушылардың белсенді ойлау әрекетіне баса назар аударуға мүмкіндік береді. Белгілі бір тілдік құралдарды игеруді ресімдеу үшін шетел тілі сабақтарында кейс әдісін қолдану білім алушылардың шығармашылық және сыни ойлауын, өз білімдерін өздігінен құрастыра білуін және оларды танымдық және практикалық міндеттерді шешу үшін қолдана білуге, алынған ақпаратты талдауға және өзекті етуге мүмкіндік береді. Себебі танымдық, эксперименттік, қолданбалы, шығармашылық іс-әрекетте оқушылар аталған барлық зияткерлік дағдылар мен іскерлік жиынтығын пайдаланады.

Сонымен бірге оқушыларға жағдайлар жасалады, соның нәтижесінде олар:

- түрлі ресурстарды, соның ішінде интернет - көздерін пайдалана отырып, жаңа білім алады;

- алған білімдерін танымдық және практикалық міндеттерді шешу үшін пайдалануды үйренеді;
- топтарда жұмыс істеу арқылы қарым-қатынас дағдыларын игеріп, сөйлеу дағдыларын дамытады;
- зерттеу дағдыларын қалыптастырады (проблемаларды анықтау, ақпарат жинау, бақылау, эксперимент жүргізу, талдау, гипотезаларды құру, жалпылау және жүйелік ойлау);
- ақпараттық іздеу дағдыларын дамытады.

Кейс мазмұны оқу мақсаттарын көрсетуі керек. Оның көлеміне келетін болсақ, ол қысқа немесе көлемді, нақты немесе жалпыланған түрде ұсынылуы мүмкін, дегенмен материал қажетті зерттеуді жүргізу үшін жеткілікті болуы керек. Алайда, ауқымды кейс тапсырмалары оқушыларға бірінші рет жұмыс жасау кезінде қиындықтар туғызуы мүмкін екенін есте ұстаған жөн.

Кейс технологиясын қолдана отырып жүргізілетін сабақтың алгоритмі келесідей: дайындық кезеңінде мұғалімге жетекші рөл беріледі, ол оқу курсының құрылымындағы сабақтың орнын анықтайды, дидактикалық мақсат пен сабақ тапсырмаларын тұжырымдайды және осыған сүйене отырып, кейс пен барлық қосымша ақпараттық материалдарды дайындайды. Келесі кезеңде оқушылар нақты проблемалық жағдайды тікелей талқылауға қатысады: мұғалім оқушыларды жағдаймен таныстырады, іс бойынша жұмыс істеу үшін ақпараттық материалдар мен глоссарий ұсынады.

Негізгі кезең аналитикалық болып табылады, онда шағын топтардың мүшелері (4-6 адам) ұсынылған материалды зерттейді, проблемалық мәселелерді анықтайды, дәлелдер мен шешімдерді іздейді. Бұл кезең пікірталаспен аяқталады, онда топ спикерлері талдау нәтижелерін және проблемалық жағдайды шешудің мүмкін жолдарын жалпы топтық талқылауға ұсынады. Осы талқылау барысында оқушылар бір мәселенің бірнеше шешімін біліп, салыстыра алады. Қорытынды кезең, әдетте, мұғалімнің жалпылама баяндамасымен ұсынылған, ол жағдайды тұтастай талдайды және оқушыларды бағалайды.

Кейс әдісі оқушылардың белгілі бір дайындығын, олардың өздігінен жұмыс істеу дағдыларының болуын талап етеді, сондықтан біз оны оқытудың жоғары сатысында және бейінді (физика-математикалық, әлеуметтік-экономикалық және т.б.) сыныптарда қолдануды ұсынамыз, оқушылар өздерінің болашақ кәсіби іс - әрекетіне қатысы бар ситуацияларды шеше алады. Бұл әдіс әмбебап әдіс болып табылмайды, алайда проблемалық оқыту, модельдеу, пікірталас, ми шабуылы және т.б. сияқты шетел тілдерін оқытудың басқа әдістерімен үйлескенде сәтті қолданылады [7]. Дегенмен, бұл оқушылардың кәсіби дайындығы мен ағылшын тілінде коммуникативтік біліктілігін дамытудың тамаша тәсілі болып табылады.

Қорыта айтқанда, шетел тілін оқытуда оқытудың интерактивті әдісін қолданудың негізгі мүмкіндігі оқушылардың топтық жұмысын ұйымдастыру, оқушылардың бір-бірімен тығыз қарым-қатынасқа түсіп, сабаққа ынталандыру және әлеуметтік мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Оқушылар топта жұмыс істеу, тез және сыни ойлау, ұтымды шешім қабылдау, жауапкершілікке үйрену, басқа адамдармен қарым-қатынас жасау және тағы

басқа оқу процесі барысындағы мәселелерді интерактивті әдістер арқылы шешіп үйренеді.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Кунанбаева С.С. Теория и практика современного иноязычного образования. - Алматы, 2010. - 344 с.
- [2] Малышева Т. В. Влияние методов интерактивного обучения на развитие коммуникативной компетенции учащихся //Учитель в школе, 2010. - № 4. - 14-16 с.
- [3] Бурнышева, Л.А. Активные и интерактивные методы обучения в образовательном процессе высшей школы. - М.: КноРус, 2016. - 219с.
- [4] Зимняя И. А., Мазаева И. А., Лаптева М. Д. Коммуникативная компетентность, речевая деятельность, вербальное общение. - Москва: Издательство «Аспект Пресс», 2020. – 400 с.
- [5] Гончарова М. В. Кейс-метод в обучении иноязычному общению менеджеров //Студент и учебный процесс: иностранные языки в высшей школе. /Под ред. Ю. Б. Кузьменковой. - М., 2004. - 95–100 с.
- [6] Агафонова Е.А. К вопросу о применении метода Case-study и использование Интернет-ресурсов как активных методов обучения иностранному языку в техническом вузе //Молодой ученый. - 2011. - №6. - Т.2. - 114-166 с.
- [7] Покушалова, Л. В. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения студентов. - Текст: непосредственный //Молодой ученый. - 2011. - № 5. – С. 28.

REFERENCES

- [1] Kunanbayeva S.S. Teoriya i praktika sovremennogo inoyazychnogo obrazovaniya (Theory and practice of modern foreign language education). - Almaty, 2010. – 344 s. [in Rus.]
- [2] Malysheva T. V. Vliyaniye metodov interaktivnogo obucheniya na razvitiye kommunikativnoy kompetentsii uchashchikhsya (Influence of interactive learning methods on the development of students ' communicative competence) //Uchitel' v shkole. - 2010. - №4. - 14-16 s. [in Rus.]
- [3] Burnyasheva L.A. Aktivnyye i interaktivnyye metody obucheniya v obrazovatel'nom protsesse vysshey shkoly (Active and interactive teaching methods in the educational process of higher education). - M.: KnoRus, 2016. – 219 s. [in Rus.]
- [4] Zimnyaya I. A., Mazayeva I. A., Lapteva M. D. “Kommunikativnaya kompetentnost', rechevaya deyatel'nost', verbal'noye obshcheniye” (Communicative competence, speech activity, verbal communication). - Moskva: Izdatel'stvo «Aspekt Press», 2020. – 400 s. [in Rus.]
- [5] Goncharova M. V. Keys-metod v obuchenii inoyazychnomu obshcheniyu menedzherov (Case-method in teaching foreign language communication to managers) //Student i uchebnyy protsess: inostrannyye yazyki v vysshey shkole. Sbornik nauchnykh statey /Pod red. YU. B. Kuz'menkovoy. — M., 2004. — 95–100 s. [in Rus.]
- [6] Agafonova Ye.A. K voprosu o primeneniya metoda Case-study i ispol'zovaniye Internet-resursov kak aktivnykh metodov obucheniya inostrannomu yazyku v tekhnicheskoy vuzе (On the application of the Case-study method and the use of Internet resources as active methods of teaching a foreign language in a technical university). //Molodoy uchenyy. - 2011. - №6. - Т.2. - 114-166s. [in Rus.]
- [7] Pokushalova, L.V. Metod case-study kak sovremennaya tekhnologiya professional'no-oriyentirovannogo obucheniya studentov (The case-study method as a modern technology of professionally-oriented training of students). //Molodoy uchenyy. - 2011. - № 5. – 28 s. [in Rus.]

ВОЗМОЖНОСТИ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ИНОЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Саматқызы М.¹ Ұзақбаева С. А.²

¹магистрант, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан

e-mail: samatkyzy.madina@mail.ru

²д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан,

e-mail: sahipzhamal.a@mail.ru

Аннотация. В статье дается определение интерактивного метода обучения. Также в статье рассматриваются возможности интерактивных методов обучения в иноязычном образовании, как их можно использовать на уроках иностранного языка. В нем описывается, какие подходы могут быть использованы в иноязычном образовании.

Ключевые слова: компетентность, коммуникативная компетентность, интерактивный метод обучения, иноязычное образование, интерактивные методы обучения, интерактивный подход, мозговой штурм, технология кейса.

POSSIBILITIES OF INTERACTIVE TEACHING METHODS IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

Samatkyzy M.¹ Uzakbayeva S. A.²

¹master student, KazUIR&WL named after Ablai Khan, Almaty, Kazakhstan,

e-mail: samatkyzy.madina@mail.ru

²d.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai Khan, Almaty, Kazakhstan,

e-mail: sahipzhamal.a@mail.ru

Abstract. The article defines an interactive learning method. The article also discusses the possibilities of interactive teaching methods in foreign language education, how they can be used in foreign language lessons. It describes what approaches can be used in foreign language education.

Keywords: competence, communicative competence, interactive learning method, foreign language education of interactive teaching methods, interactive approach, brainstorming, case technology.

Статья поступила 17.03.2021